

LUDĚK MAROLD

≡ ☆ 7. VIII. 1865. † 1. XII. 1898. ≡
ODEŠEL V PLNÉM JASU ŽIVOTA.
PILNÉ RUCE SKLESLY, KDY PRÁCE
JEJICH DOSPĚLA VÝSLEDKU, KO-
RUNOVANÉHO ÚSPĚCHEM. U HRO-
BU, KAM ULOŽILI MLÁDÍ ROZKVET-
LÉ, STOJÍME ZDRCENI, OVANUTI
HRŮZOU SMRTI, KTERÁ LEDOVĚ
ZASÁHLA V PŘEDIVO VÝZNAMNÉ
PRÁCE A ROZBILA DÍLA BUDOUCÍ.
VÍCE NEŽ BRATREM NÁM BYL, TEN,
KTERÝ ZEMŘEL. JDEME DÁLE ZA
JEHO CÍLEM S VĚRNOU NA NĚJ
VZPOMÍNKOU.

POHLED
 Z
 VYSTAVY.

GALERIE TRETJAKOVSKÁ. PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ UMĚLECKÝCH SNAH NA RUSI. PÍŠE FR. TÁBORSKÝ. — Část další. —

Na uměleckých výstavách očekávali prý ho vždy s netrpělivostí, jakoby on rozdával vyznamenání a počítal cenami. Obraz, na němž zjevila se cedulka »Zakoupil Pavel Michajlovič Tretjakov«, jako by prý byl dostal medaille d'honneur. Dokud nekupovali obrazů pro Museum Císaře Alexandra III. v Petrohradě, které jest rovněž věnováno umění ruskému a tohoto roku bylo otevřeno, Tretjakov neměl prý v tomto směru konkurenta.

Ale obrazárna jeho byla dosud soukromá. Smrt bratra jeho, Sergěje Michajloviče, rovněž přítele umění, a odkaz jeho způsobily, že stala se veřejnou a přiřadila se k předním znamenitostem města Moskvy a celého Ruska.

III.

Roku 1892 zemřel Sergěj Michajlovič Tretjakov, bývalý starosta města Moskvy (moskovskij Gorodskoj Golova) a odkázal městu Moskvě své umělecké sbírky, v nichž bylo přes 80 obrazů od nejslavnějších mistrů cizozemských, a k tomu na doplňování jich kapitál 125.000 rublů, z jehož úroků by se zakupovala nová díla ruských umělců. K tomuto velikému daru bratr zesnulého Pavel Michajlovič připojil ihned svůj dar, ještě větší, bohatou svou sbírku obrazů i s pěknou

budovou. Duma (městská rada) přijala dar obou bratrů s hlubokou vděčností a nazvala jej na věčnou památku »Městská umělecká galerie Pavla a Sergěje Michajlovičů Tretjakovych.« Krátce však jí všeobecně říkají »Tretjakovská galerie« (Tretjakovskaja gallereja).

V tiché jižní části města, za Moskvou řekou, ve čtvrti Pjatnické (Pjatnickaja), v Lavrušinské ulici (Lavrušinskij pereulok) skryta jest galerie tato. Tu není výstavnosti, lákavých znamenitostí, tu není ruchu a hluku. Ruch víří a krouží tam zrovna naproti, okolo Kremlu, v ohromných těch obloucích, stále větších, napjatějších. Tam seskupila se, stlačila se všecka nádhera, všecka historie, všecka krása, světská i chrámová, i zámožnost kupecká u stupňů carského trůnu — Kremlu; zde, na pravém břehu řeky Moskvy, je skoro zátíší. Nízké jednopatrové domky, většinou se zahrádkami, tváří se, jakoby chtěly, kdyby směly, vykládat o útulku života rodinného, tu šťastnějšího, tu těžšího, jak už vchod a dvůr, zděný plot i stav zahrádky a omítky napovídá... Tu zákoutí jsou, kde lidé žijí sobě a rodině své — ne veřejnosti a okázalosti. Sem kupci moskevští, ti staroruští, konservativní, ubírají se ze svých obchodů do klidnějších domácností svých, jak také otcové jejich činívali. Sem — ach, živě jsem si připomenul Lermontova, jda těmi pereulky, to jest příčnými ulicemi, kde v levo jdeš okolo plotů zděných, dvířkami prolamovaných, a v pravo vidíš zahrádky a domky, — sem také ubíral se mladý kupec, Štěpán Paramonovič, po svém příjmení Kalašnikov, když byl v krámě svém, tam v »gorodě«, na-

rozkládal se látek hedbávných, řečí laskavou hosty nanavňoval a zlato a stříbro přepočítal.

Odzvoniť už klekání v chrámech posvátných,
hoří za Kremlem už mhlivé červánky...
ztichnul, zpustnul širý dům kupecký.
Zavírá už Štěpán Paramonovič
tmavý krámk svůj na dvěře dubové...
I šel k domovu on, v dumy pohřižen,
k mladé hospodyně za Moskvu řeku...

Tu také Treťjakovové měli svůj dům, tu Pavel Michajlovič vystavěl budovu pro galerii. Je to jednopatrový dům, jednoduchý a vkusný, — zdá se ti, když vcházíš branou na čisté nádvoří a zahneš v levo do maličkého sadu, že jdeš do panského sídla. Cítíš dojem milé útulnosti. Vejdeš. Sluhové ve staroruských temnomodrých krojích odbírají přichozím pláště, kaloše atd. Katalog, pouhý to seznam umělců a jejich děl, o 127 stranách, za 15 kopějek, jest jediná věc, za kterou se platí. Vstup volný, za šatnu se neplatí. Dárcové vyměnili sobě: »Galerie budiž přístupna na věčné časy bezplatně všem, kdož si toho přejí, ne méně než po čtyři dni týdně po celý rok, vyjmouc toliko čas, kdy nutny budou opravy; ve dni sváteční a slavnostní galerie budiž otevřena, vyjmouc Boží hod velikonoční a vánoční a Nový rok«.

Toto ustanovení mluví nemén o velkodušnosti a šlechtnosti dárců než dar samotný. Národu celému odevzdávají svou sbírku, nejenom vrstvě majetné a zámožnější, která si může vstupné zaplatit a v den všední prohlídnout, kdy se jí zalíbit ráčí. Vrstvám všem otvírají svou obrazárnu. Pamatovali na ty, kdož mají volný čas jen v neděli a ve svátek; pamatovali na třídy pracující, na studentstvo a na všechny, kdož letních prázdnin používají k rozšíření svého obzoru. Tímto ustanovením Treťjakovská galerie velice se liší jak od státních galerií ruských, které o prázdninách buď jsou zavřeny buď jen obmezeně přístupny, tak od mnohých našich podobných ústavů, které i co se vstupného týká i co doby návštěvy, jsou jakousi nepochopitelnou aristokracií upjaty a zdrželivy.

Duma zachovala se také přesně dle přání toho a v duchu obou dárců vydala pravidla o návštěvě obrazárny, jichž §. 1 zní: »Galerie přístupna jest bezplatně každý den, vyjmouc pondělí, od 1. března do 1. října od 10—4 hodin a v ostatní měsíce od 10—3 hodin. Zavřena jest: na Nový rok, v pátek, sobotu a neděli svátků velikonočních, 24. a 25. prosince«. Ustanovení zajisté nejliberálnější.

Galerie umístěna jest v přízemí v 21 menších sálech a v prvním patře v 11 prostrannějších.

Když byla odevzdána v majetek městský, bylo v ní 1278 obrazů olejových, 470 kreseb, 9 plastických děl, vesměs od umělců ruských; mimo to 83 obrazů a kreseb umělců cizozemských, 4 tanagerské sošky a 5 gobelinů. Cena veškerých těchto děl byla odhadnuta na 1,300.000 rublů, a na tuto částku galerie byla také pojištěna. Od té doby odkaz tento však vzrostl, a značně. Už r. 1896, tedy po čtyřech letech,

bylo v galerii 1427 maleb olejových, 572 kreseb a 10 plastických děl — od 421 ruských umělců. Doplnuje se z úroků základního kapitálu 125.000 rublů, věnovaného od Sergěje Michajloviče Treťjakova, a z ročního příspěvku 5000 r. města Moskvy, která nad to ještě poskytuje náklad na udržování galerie, ročních asi 8000 r. Tak bylo r. 1896. A hlavní její zakladatel, Pavel Michajlovič, kupuje obrazy dále; zrovna v tyto dni vyšlá nádherná umělecká revue ruská*) oznamuje, že zakoupil nový obraz od V. Vasněcova, »Bohatýry«, jež veliká chvála doprovází.

Návštěva je velmi čilá a horlivá. R. 1894 navštívilo ji 87.561 hostů. Měsíce zimní a podzimní vykazují největší návštěvu, asi od 9500 do 11.400; měsíce letní — nejmenší, 3700—3900. (Tak vypravovaly mi totiž statistické diagramy v paviloně města Moskvy na všeruské výstavě v Nižním Novgorodě). V neděle a ve sváteční dni zimní nával lidu bývá tak veliký, že nemožno ani celé ty zástupy vpouštět.

IV.

Co v těchto 32 větších menších sálech jest vystaveno, představuje ruské umění v postupném a veškerém jeho rozvoji. Je to dobrých sto let uměleckého snažení a tvoření v Rusku. Co dřívější staletí vytvořila, nemá pečeti původnosti. Jenom architektura propracovala se k vlastnímu ruskému slohu, strávivši pracně vliv byzantský a románský; malířství a sochařství nebylo tak silné, aby vliv byzantský zmohlo, a nepropracovalo se k ničemu osobitému, svéráznému. Je-li tudíž řeč o umění ruském, myslí se vždycky umění z konce předešlého století a z nynějšího. A ani to všecko není uměním ruským, to jest, není to všecko uměním a uměním ruským. Také Rusové zaplatili pořádnou daň svým učitelům a vševládne módě. Když v druhé polovici 18. století založena byla v Petrohradě Akademie umění, nebyla to akademie ruského umění, nýbrž umění dvorského, jako v celé ostatní Evropě, a nešlo tam o projev ruského ducha a citu, ruské přírody, o projev silný a upřímný, jak Rus projevuje se člověkem; ne člověk s celou tou nekonečnou a nepřehranou stupnicí lidských citů, vášní, snah, atd. atd. byl tenkrát na trůně umění, nýbrž usedla na něm vševládná cařice Móda s bůh ví kolikátým svým mužem, tentokrát se Lžiklassicismem, a pod jejím trůnem shýbaly se pařuky dvořeninů i umělců, zněl strnulý pathos dvorských básníků. Tak bylo na evropské pevnině všude — jenom odloučená od ní Anglie byla v tom směru šťastnější — bylo tak i na Rusi. První malíři byli pseudoklassiky. Nejsou bez nadání, ale hledí daleko nazad, do minulosti, tam vzory své vidí, k nim o překot utíkají a vtírají

*) Искусство и Художественная Промышленность Umění a umělecký průmysl. Ilustrovaný měsíčník Císařské Společnosti pro podporování umění. V Petrohradě. Redaktor N. P. Sobko. — (Předplatné pro cizinu 10 rublů na rok.)

se, k nim také velmi záhy se přirovnávají neb přirovnávat dávají. Přirozená to dětinskost, známka nevyspělosti, která objevuje se všude. Jako u nás dobromyslně říkali: »Z básní Vojtěcha Nejedlého dchne duch Virgilův, jeho stance blíží se Tassovým« atd.; a jako Rusové měli tehdy v literatuře své Cicerony, Pindary, Malherbey a j., (na př. povrchní básník Sumarokov sám chtěl míti za sebou slávu ruského Racinea a nebyl prý proti tomu, aby ho stavěli vedle Voltairea; »jemu Racine a la Fontaine podali věnec« — praví o něm v pochlebném verši Cheraskov) — tak také malířství ruské mělo v tu dobu své Rafaely, když ne ještě skutečné, tož alespoň nastávající, mělo své Poussiny — ba Poussina kladli dlouho ještě později nad Rafaela — své Wouwermany atd. . . . Ale rozvoj jest neodvratný. Jako hned u prvního ruského básníka pseudoklassika, knížete Antiocha Dmitrijeva Kantémira, prošlehuje zpod paruky smělý vzhled a smělé slovo, na ten čas neobvyklé a podivuhodné, tak i u těchto malířů pseudoklassiků prokmitá sem tam jiskerka, jiskra lepšího, zdravějšího názoru, vnímání, cítění; jen že okolí ji nepochopuje, udušuje.

Ne bez zájmu a ne bez poučení prohlížíte tyto počátky rozvoje, které zde přirozeně těžší byly než jinde. Tu Losenko (1737—1773), první odchovanec petrohradské Akademie, »Rus, slibující státi se Rafaelem«, však jenom napodobující; Jegorov, nadšený ctitel Rafaelův, i v Římě slavený jako prvý kreslič (dlouhými modlitbami připravovával se k práci své); Šebujev, následovník Poussinův, Basin, Štejben, Bruni a jiní malují náboženské obrazy úplně za vlivů vlašských. Tu Akimov zcela po francouzsku dává Saturnovi ostříhávati křídla Amorova. Tu — zajíma-

vější už trochu malba — Orlovskij (1777—1832), »ruský Wouwerman«, první předvádí současné vojáky, a po něm tuto zálibu šíří Zauervejd, cizinec, jenž cizincem také zůstal. Tu hle, již se zaradujete — Venecianov (1779—1847), prvý obrací se k ruské přírodě, k mužíku, o něhož tehdy kromě odvodních komisí nikdo nejen se nestaral, ale nestál, a s patrnou láskou maluje úryvky z jeho života, pastvu, žně, a dovedně zachycuje mužické hlavy. Avšak — Venecianov nikdy prý se neosmělil pokládat své práce za rovné významem pracím tam těch »klassiků«! . . . Tak mocná byla vláda Módy. Rovněž s překvapením zastavíte se u krajinářů té doby. Vábí je sice ještě mnoho příroda italská — a není konečně divu — s radostí však cítíte, že vábí je příroda skutečná a nikoliv vymyšlená. Ale když namalovali se do syta italských motivů, Sv. Marka v Benátkách, Tivoli, Říma, Sorrenta, Albana atd., zatoužili po domově a jali se jeho přírodu, vážnější, zamýšlenější, rozlehlejší, vyjadřovati. Tak Aleksějev (1753—1824), »ruský Canaletto«, po Benátkách maloval Něvu; Silvestr Ščedrin (1791—1830), Vorobjev, Rabus, Lebeděv (1812—1837) a jiní činili podobně. Ščedrin a Lebeděv, oba tak záhy zemřelí, byli opravdovými talenty; první radoval se z volného vzduchu a jasu, ze hry barev, jež viděl v přírodě italské a snažil se je na plátně zachycovat; druhý zíral poeticky na přírodu, intimně. »Ponenáhlu zbavuju se všech předsudků. Příroda otvírá mi oči, a já stávám se jejím otrokem. V mých posledních obrazech nenaleznete už komposice a efektů — všecko je jednoduché.« Jeho obrázky, motivy ruské i vlašské, prozrazují toto jeho pronikání k duši přírody. — Příklad dále. —

≡ POHLED Z VÝSTAVY. ≡

FRT. BÍLEK.
≡ STUDIE ≡
KE KRISTU.

Udorný spolek plastiků
v Čechách
se sídlem v Praze.

S VATÝ VÁCLAV. — Z POVÍDEK MEDITAČNÍCH. NAPSAL J. ARBES.

Už tomu tak asi třicet nebo více let, co jsem četl první povídku o umělci, který po bezměrném zápase s nepříznivými poměry vytvořil konečně dílo prvního řádu, dílo epochální.

Přirozenoť, že děj i mnohé podrobnosti povídky míhají se v paměti mé již jen jako v mlze. Přes to pamatuji se zcela dobře aspoň na některé význačné momenty.

V povídce vypravováno totiž o chudém malíři, který se byl s veškerou svou vroucností zamiloval do čarokrásné šlechtičny a zvoliv si tvář její za model k obrazu Mater Dolorosy, po léta marně se snažil vdechnouti v okouzující tahy obrazu zbožňovaného idolu výraz oduševnělé vroucnosti, ideální lásky a bezměrné bolesti.

Duševní zápas umělcův líčen byl podrobně, a právě tato partie povídky, skytajíc přibližnou možnost pohlednouti do tajův uměleckého tvoření, nezůstala na mne bez hlubokého dojmu.

Dle všeho líčil vypravující dosti dovedně a přirozeně neb aspoň v jisté míře přesvědčivě. Pamatuji se, že při čtení přál jsem duševně trýzněnému umělci z celé duše, aby byl krutý jeho zápas korunován úspěchem — a když se konečně tak stalo, že pocítil jsem zvláštní druh uspokojení přes to vše, že umělec docílil úspěchu toho — na útraty vlastního svého štěstí jako člověk.

Co vše a jakým asi způsobem bylo o osudech okouzujícího modelu vypravováno, nevím; pamatuji se jen, že umělec vystihnul oduševnělý ideální výraz v tváři své milenky teprve v okamžicích, když umírala, — a když pak výraz ten šťastně vkouznil na svůj obraz — v zoufalém hoři nad úmrtím zbožňované milenky vlastní rukou obraz svůj — zničil.

Dle všeho byla to jedna z oněch romanticko-erotických povídek, jakýmiž před půl stoletím a dříve mnozí cizozemští novellisté dobývali sympathie svých — čtenářek. Pravím — čtenářek! neboť — čtenářův povídek, novel a románů bylo i tehdá právě tak málo jako za našich dnů.

Moderní i pseudomoderní autoři snaží se ovšem již dosti dlouho získati pro své plody také větší počet čtenářů dospělých; ale — marně...

K. ŠIMŮNEK.
STUDIE ≡≡≡
≡≡≡ Z PRAHY.

Z. BRAUNEROVA.
V ŠERU!

Čtenář, obzvláště u nás v Čechách, má — jak tisíce doklady dosvědčují — zcela jiné starosti, než aby mařil čas čtením povídek vůbec. Na nejvýše sáhne po románu sensačním nebo po povídce, kterou mu reklama do rukou zaeskamotuje, nebo si konečně i koupí za několik feniků — německý překlad — nebo si vydluží český — některého, buď již dávno proslaveného nebo nejrafinovanější reklamou teprve se »proslavujícího« díla cizozemského . . .

My čeští povídkáři jsme tudíž doposud odkázáni hlavně na — čtenářky a na dospělou nebo dospívající mládež, kterýmž jest, jak přirozeno, erotika tak skoro jako alfou a omegou všech snů a přání — pro vypravování neerotické nemůže míti valné zajímavosti.

Přes to vypravuji neerotický případ se vzdorovitou zpupností člověka, kterémuž na tom pranic nezáleží, bude-li někdo naslouchati čili nic. A začínám právě tak — jak asi skončím: bez jakýchkoli ohledů na vkus, zálibu a módu kohokoliv — prostě a střízlivě jako pedantický umíněnc.

* * *

Před několika málo lety byl jistou korporací vypsán konkurs na monumentální jíздеckou sochu svatého Václava, na jejíž provedení určen také náklad díla takého důstojný.

V konkursu uvedeny byly také v ohledu »řemeslném« obvyklé podmínky: v jakých rozměrech mají býti model i socha provedeny, kde má byti socha postavena atd.

Nebylo sice poprvé, co jsem si takového konkursu povšimnul. Ale tentokráte — zajisté jen náhodou — zavířily hlavou mojí všelijaké myšlenky.

Napadloť mi, kolik set konkursů podobného druhu bylo pouze u nás v Čechách již vypsáno; kolik tisíc výtvarných umělců se jich účastnilo, aniž by se jim bylo podařilo získati kterékoliv z vypsanych cen, neboli jinými slovy: kolik let života lidského bylo tímto způsobem pouze jen u nás v Čechách — proexperimentováno.

A věru, přímo s úžasem připomenul jsem si neobyčejnou trpělivost a sebedůvěru, s jakou celá armáda výtvarných i jiných umělců takovýchto konkursů se účastnila a doposud účastní.

Soudím-li dle výsledkův, nemohu jinak, než-li srovnati takovéto konkurování v jisté míře — s loterií. Vsad! Možná, že vyhraješ. Pokus se — možná, že se talent tvůj osvědčí, nebo že se na tebe štěstí usměje! . . .

A podaří-li se ti pokus jen jednou, můžeš zajásat. Oči »celého českého světa« neb aspoň interestentův budou na tebe obráceny. Jméno tvoje zavíří veřejností a uznání a snad i mimořádné odměnění talentu tvého nemůže zůstat bez prospěšných pro tebe následkův. . . ,

Než vším tím na podstatě věci pranic se nemění. Z desíti, po případě dvaceti a více konkurentů zvítězí zpravidla jeden nebo dva, nebo tři . . . Ostatní pracovali na zdař bůh — a mohou se utěšiti nadějí, že podaří se jim snad po druhé, vůbec někdy jindy . . .

Obyčejně, byť i ne vždy — zvítězí talent! nejvýznačnější a práce relativně neb absolutně nejdokonalejší. Umění milovné [obecenstvo — u nás ovšem jen pouhá hrstička — zajásá, vítěz si zamne spokojeně ruce, a — ti ostatní mohou závistí, lítostí a vůbec s jakýmikoliv jinými příjemnými pocity hrýzti své nehty . . .

Co je umění milovnému světu, ba i samému umění po nich? Nikdo jich přece nenutil, aby konkurovali! Konkurs byl úplně dobrovolný. Konkurovali z vlastní vůle. Nechtě tedy snášejí i nemilé a trpké toho následky . . .

A v umění rozhoduje konečně vždy jen talent . . .

Může-liž někdo býti činěn odpovědným za něčí netalementovanost? . . .

Ne, ne! — Konkursy umělecké »osvědčily se« jinde a »osvědčují se« i u nás. Umění děkuje jim nekonečnou řadu pravých skvostů . . .

Mají své příznivce v umění milovném i k umění zcela lhostejném obecenstvu právě tak jako své přívržence mezi umělci . . .

A proto jen dále, genie umění, se zrakem upřeným k slunci dokonalosti — přes mrtvoly méně talentovaných a netalementovaných — vždy výš a výše až k nedohledným a skoro nedostupným metám umění nejdokonalejšího — — — — —

A jak jsem tak v duchu, zcela proti duchu umění resonoval, napadla mi povídka, o níž jsem se byl již zmínil, a vzpomínka ta rozvířila v duši mé pravý chaos vzpomínek obdobných.

Od té doby totiž, co jsem byl onu povídku četl, proputovalo mýma rukama na tisíce knih a časopisů nejrůznějšího obsahu. A mezi nimi také mnohá povídka nebo báseň nebo pouhá črta podobného obsahu: kdy totiž umělec — ať malíř, sochař, hudební skladatel nebo básník — pokoušel se o genialní dílo prvního řádu a po úmorně svízelném, někdy i duchaplně vyličeném procesu duševním konečně zajásal nad dílem budícím všeobecný obdiv.

Ano, připomenul jsem si mnohé pomůcky, jichž byl dle vypravovatelů povídek a skladatelů básní — ten onen jejich rek-umělec použil, aby dospěl k cíli, a nemohl jsem jinak, než-li vyznati, že i v tomto výkladě fantasie vypravovatelů a básníků dosáhla snad již dávno kulminálního bodu.

Někteří z umělců-reků těch použili, jak známo, na příklad jako modelu k Pietě — skutečné mrtvoly, již položili ve klín vážné matroně s výrazem bolesti v tváři . . .

Jiní chtějíce znázorniti bitevní vřavu, vrhli se s chladnokrevností gladiatorů v nejkřutší seč . . .

Mnozí studovali odstíny bolesti zračící se v lidské tváři u lože v krutých mukách se svíjejících nemocných v nemocnicích . . . Jiní pak — — —

Než dosti! Vše to a podobné, jak se mi zdálo, nevyrovnalo se však příšernosti, jaká spočívala v jednom vypravování, kdy umělec, chtěje co možná nejreelněji znázorniti umírajícího Krista na kříži, přibil si na kříž za model člověka živého . . .

Avšak zároveň s touto meditací přihlásila se moderní skepse ku svému právu.

»K čemu vše to a podobné?« napadlo mi.

Najisto jen k docílení přirozenosti a tudíž pouze ku zdokonalení formálnímu. Neboť — základní myšlenka umírajícího Krista na kříži jest nenovou a strnulou již od okamžiku, kdy byla poprvé umělecky znázorněna.

Každý další pokus základní tuto myšlenku znovu umělecky znázorniti, nemohl směřovati nežli nanejvýš k jistému prohloubení myšlenky a k formálnímu zdokonalení díla.

A kdyby bylo soudnému umělci možno přehlédnouti všecky umělecké výtvořky tohoto druhu, jež byly již prodlením několika věků na zeměkouli vznikly, jest možno, aby se, byť i byl sebe genialnějším, domníval, že může nejdokonalejší z uměleckých těchto výtvořů v celku nebo jen v hlavních rysech novým dílem překonati?

Jedna a táž základní myšlenka, jedna a táž látka, která byla v nesčetných variacích umělecky znázorněna, nemůže ani nejpružnější tvořivé obraznosti poskytnouti více nežli pouhého pozměnění některého, a to hlavně formálního odstínu . . .

»Ne, ne!« napadlo mi — a sice zase jen zcela proti osvědčeným uměleckým tradicím. »Na tomto a podobném poli nelze již dávno získati oněch vavříků, po jakých mohl by práhnouti umělec, zakládající si především na původnosti absolutní.

Zde točí se umění pouze kolem ústředního bodu, v němž stojí dílo snad již ve všem všudy nejdokonalejší, tudíž nepřekonatelné — — — — —

A jak už za takových neplodných a více méně bezúčelných meditací často se stává — myšlenky mé zdánlivě beze všeho impulsu vrátily se k předmětu, od něhož byly původně vyšly — k po-

vídkám, básním a črtám o umělcích, kteří po nadlidském začasné namáhání konečně vytvořili dílo budící všeobecné nadšení a takový též obdiv.

A teprve nyní — přiznám se upřímně a ku svému zahanbení — šlehla mozkem mým vzpomínková myšlénka zvláštního druhu. Napadlať mi přímo virtuosní finessa, s jakou byly všechny ty literární plody, jež jsem si mohl ještě připomenouti, v nejzávažnějším momentu zpracovány.

Ve všech bylo vznikající a konečně i dokonané umělecké dílo podrobně a s použitím všech stylistických pomůcek popsáno a vylíčeno mnohdy s miniaturní bravurou, jako dílo svrchované dokonalosti, ale ve všech bylo posléze také, ať již způsobem jakýmkoli — zničeno.

»Proč to?« ozvala se neúprosná skepse — a hned si také otázku sama zodpověděla:

Najisto jen proto, aby čtenář nemohl vypravujícího kontrolovati. Aby mu vůbec ani nenapadlo, chtít se snad přesvědčiti, je-li popis uměleckého díla v povídce nebo básni případný nebo-li jinými slovy: šlo-li tu skutečně o umělecké dílo prvního řádu čili nic.

Krátce, virtuosní tato finessa neměla, jak mi odporný démon skepse houževnatě našeptával, žádného jiného účele, nežli aby byl čtenář —

oklamán, poněvadž takové umělecké dílo, jak bylo líčeno a popisováno, ve skutečnosti vůbec — neexistovalo.

Závěrečnou touto myšlénkou, nebo chceme-li, pouhým a snad nepřípadným nápadem proud mých meditací zaražen.

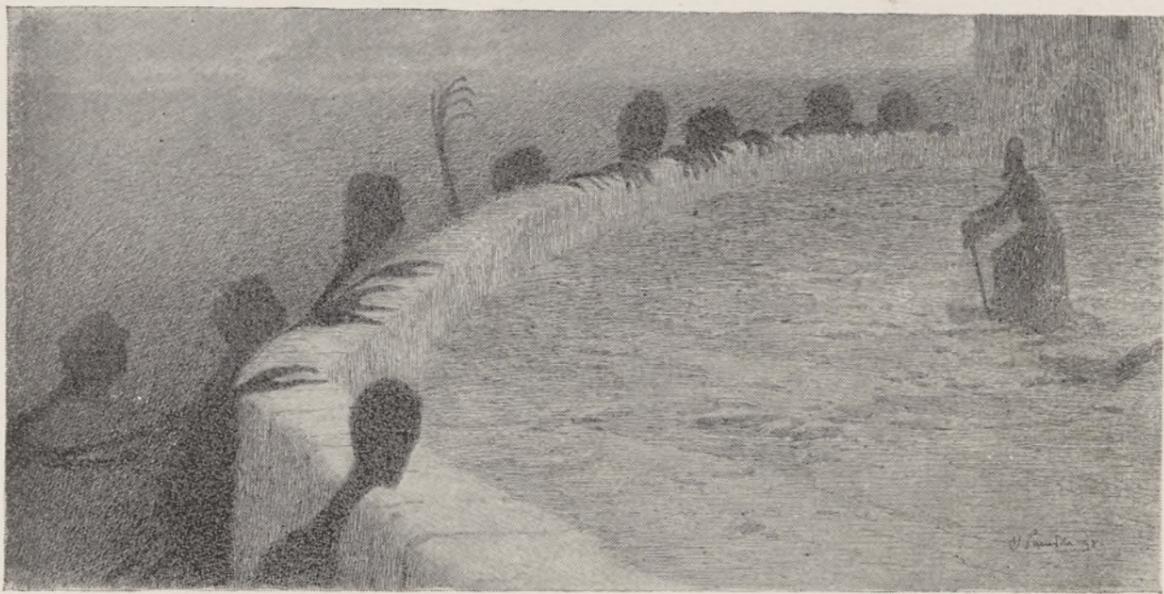
A já, když jsem byl takovýmto neplodným a dlouhochvilným myšlénkám popustil uzdu leže natažen na svém starém divanu ve své pracovně, prudce jsem se vztyčil, abych kdesi mimo dům cosi zcela všedního vyřídil a uspořádal . . .

Nyní se upřímně přiznám, že mi v týž den ba ani v bezprostředně následujícím týdnu nenapadlo, že i já budu chtít někdy napsati krátkou, ovšem bizarní povídkovou skizzu, jejímž předmětem bude taktéž umělecké dílo, jež byl původce po jeho dokončení — zničil.

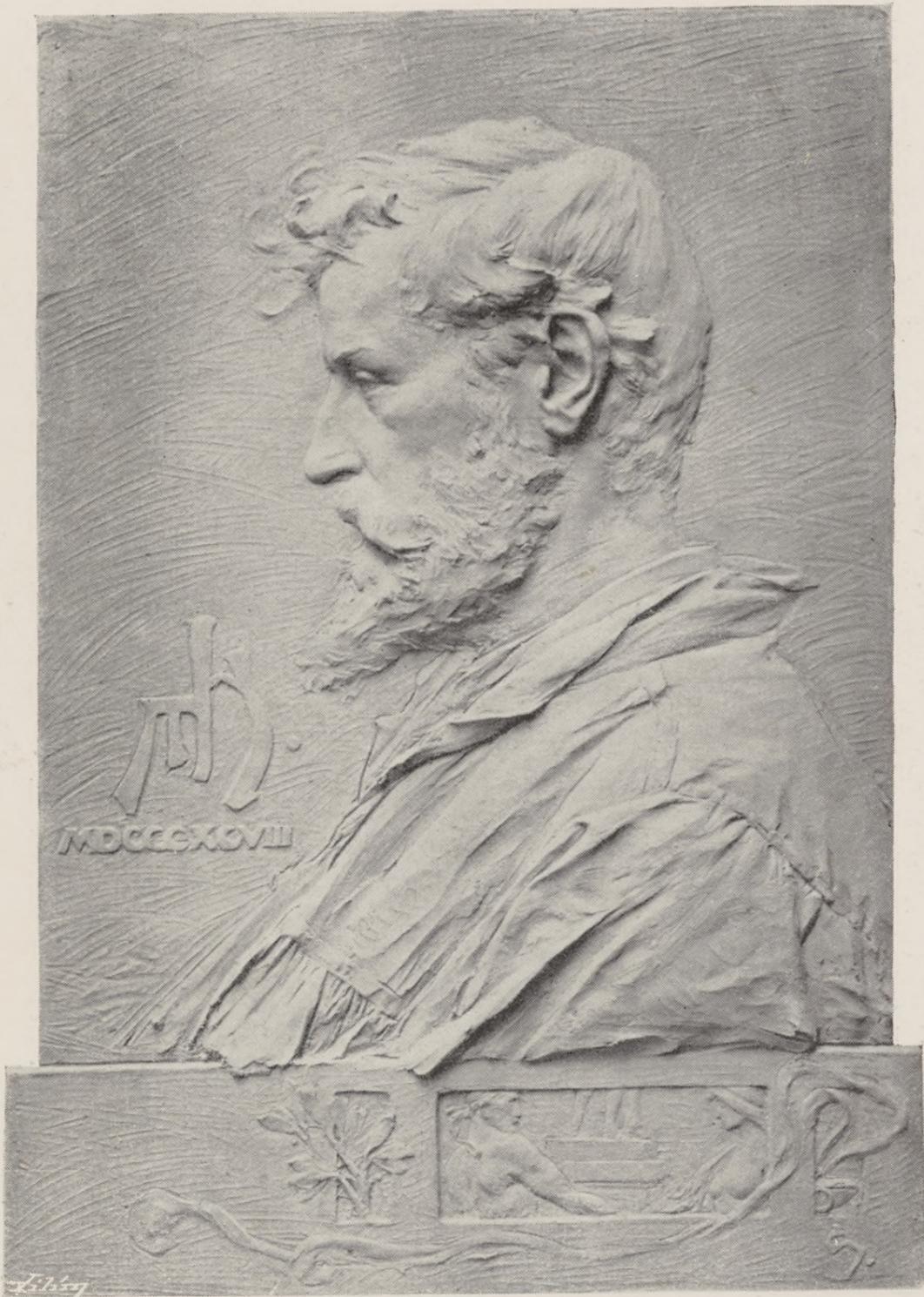
Po tom, co jsem byl předeslal, byť to snad mnohého nezajímalo jako by jej byla zajímala nějaká historie lásky, možno se domyslit, v jak choulostivé situaci se nalézám . . .

* * *

Bylo v září a právě jeden z oněch podivně náladových dnů, kdy člověk o samotě tak rád se hrouží v zpomínky, jež se zase proti vůli člo-

JAROSL. PAŇUŠKA.
≡ ČERNOKNĚŽNÍK. ≡

L. ŠALOUN.
PODOBIZNA.

věka rovněž tak rády zvrhávají v bezúčelné dumavé reflexe.

Než jakmile jsem překročil domovní práh a zrak můj zakroužil po všední fysiognomii ulice, bylo mi, jako by mne byl ovanul dech nejvšednější střízlivosti.

Ničeho si nevšímaje loudal jsem se bezmyšlénkovitě z ulice do ulice. Bylo mi, jako všem těm střízlivým duším, jež právě pranic neláká, netěší a nebaví, ale zároveň také nehněte, nemoutí a nebolí — a bezpochyby bych byl prošel ještě několik ulic, aniž bych si byl vědom, proč a kam se ubírám.

Z nenadání jsem byl zastaven. Kdosi pronesl přímo proti mně řinčivě bodrým tonem sokolský pozdrav, a já poznal jednoho ze svých mladších přátel — sochaře vzácného nadání, který byl již několika pracemi upoutal k sobě všeobecnou pozornost.

Bezděky šlehla duší mojí vzpomínka na konkurs.

»Konkuruješ?« optal jsem se lakonicky a přece s důrazem, když mne přítel došel a s výrazem bezstarostnosti v mužné, ušlechtilé tváři pravici mi podával.

»Já?« zasmál se tónem skoro cynickým. »Co ti napadá?!« a tvář jeho přeletla lehýnká chmura rozmrzelosti nebo náhlého sklamání.

»Vždyť pak ani nevíš, který konkurs míním,« připomenul jsem vyčítavě.

»Jakž pak bych nevěděl?!« vyhrkl prudce tonem uraženého, kterému však na urážce pranic nezáleží. »Nemůžeš přec minit, nežli sochu svatého Václava! . . .«

Z pouhého rozmaru chtěl jsem odpovědět záporně, bych přítele poškádlil; ale přítel mne nepřipustil k slovu.

»Tentokrát jest konkurování úplně bezúčelné, tentokráte jsme všickni před vlastní bitvou na hlavu poraženi,« spustil s hravou lehkostí člověka, který byl záležitost, o kterou šlo, už dávno zrale promyslel a pojednával o ní nyní s bagatelisující nonchalancí neinteresovaného.

»Což pak nevíš, že jest umělecký problém ten již definitivně rozřešen, tak že každému, kdo by se o něj chtěl nyní ještě pokusiti, nezbyvá, nežli snad některá podrobnost a to nikoli ve věci hlavní, nýbrž jen v odstínech?!«

»Což pak nevíš, nebo nechceš okamžitě vědět, že byl model takovéto práce již před několika lety veřejně vystaven a vzbudil jako pravé mistrovské dílo českého umění zasloužený obdiv znalců i laiků?! . . . Ostatně — konkurs byl vypsan jen pro forma; aby se neřeklo, že se někomu, ať již komukoli — nadržuje?! Neboť tolik je jisto: bude-li konkurovat původce nejzdařilejšího až dosud modelu — a že se tak stane, není žádné pochybnosti — budou všichni ostatní kon-

kurenti překonání. Překonati mistra, který byl právě v této své práci přivedl velký svůj talent k úplné platnosti, který byl k práci té konal nej-svědomitější, nejvšestrannější a nejhlubší studia, který byl dílu svému vdechl v celku i v podrobnostech překvapující, ba chceš-li, oslňující životnost, slovem překonati mistrovské dílo prvního řádu — jest po mém i jiných náhledu naprosto

Chtěl jsem odpovědět: »Proč bych nevěřil? Vždyť jsem se časem svým na vlastní oči přesvědčil...« Ale přítel mně předešel.

»Skoro se mi zdá, jako bys slova má pokládal za ironii umělecké revnivosti nebo závidisti,« pravil s horlivostí entusiasty. »Nikoli, kamaráde! Nezávidím mistrovi, věř mi na slovo! Jsou díla, ovšem nemnohá, před kterýmiž musí

ARNOŠT HOFBAUER.
DEKORATIVNÍ VÝPLŇ.

nemožno. Pokusu překonati je, to jest překonati sama sebe mohl by se odvážiti jen mistr sám. A ten se toho bezpochyby neodváží prostě z té příčiny, poněvadž jest vůči dokonalosti, po případě nepřekonatelnosti jeho díla každý podobný pokus naprosto zbytečný.«

Nevím, tvářil-li jsem se při tomto panegyrickém výkladu poněkud nedůvěřivě nebo z nějaké jiné příčiny — přítel náhle v proudu řeči ustal a zadíval se mi zpytavě do očí.

»Nevěříš?« optal se po chvíli, jako by byl v očích mých vyčetl nedůvěřivost.

i nejzavilejší závistník kapitulovat. A takovým dilem jest právě mistrův svatý Václav... Jako umělci, který se obírá podobnými sužety, není mi tajno, jak nesnadný problém bylo mistrovi rozřešiti.

Chtít slovy vylíčiti nebo jen naznačiti po pravdě ráz epochálního díla, pokládám za bláhovost. Slovo lidské jest naprosto málomocno. My výtvarní umělci nemáme je arci tak v moci jako odborní znalci, kritikové. A ti všickni doznali, že to jeden z nejskvělejších triumfů českého umění.

— Příště dále. —

PÍSEŇ INTERNACIONÁLNÍ.

Mně lhostejný národ byl, národ můj prostý síly!
Dnes ale hrud' má světoobčanská v nezvyklé muce
se zachvěla náhle! Neb pacholků sveřepé ruce
ten lid bily ve tvář! Můj národ bily!

Jich dráповité nehty, plné kalu a špíny,
tvář lidu mého zdrásaly do krve,
a zduřelé, šklebivé rty jich metaly sliny
mu ve zrak — a já se probudil teprve!

A výbuch své žluči a žhavou k národu lásku
jsem přistíh v svém nitru a duši mou prochvíval žel,
že jsem se halil sám před sebou v lednou kdys masku
a o té hluboké lásce sám nevěděl.

VLADIMÍR HOUDEK.

MÉ DÍTĚ UMŘELO.

Hovořím s tebou, dítě, v tichu noci sám.
A nejsi mi vzdálenějším, než bylo jsi živé —
poupě mých lidských nadějí, robátko tklivé —
měl jsem tě na čas, a nyní tě navždy mám.

Jest jedno, kde kvetem — tam nebo tady —
stejná zalévá nás vlaha jedné ruky,
ta barva, ta vůně, ten tvar, ty nové puky —
vše z jediné síly. Jsme jedno všady.

Tys nyní, jak za živa jsi bylo, částí těch tajů,
jimž bytosť lidská, bytosť má je rodnou sestrou.
Hovořím s tebou, dítě, ač mosty žádné se nestrou
ode mne k tobě. Ale jsme květy jedněch krajů.

A já hovořím s tebou tím, co nás pojí,
tím nedostupným tajem, kterým jsme jedno.
Budu, čím jsi ty, hledím v to nedohledno...
Ale ta bolest... proč? A co ji zhojí?

KAREL V. PROKOP.

SMUTEK ZAVÁTÝCH DNŮ.

Zadumán v poli lán
šumí les,
slzami pokropen
mech a vřes,
tesklivou oblohou
mraky jdou,
v tichý sten zatopen
dálný kraj mhou.

Daleko za lesy
v luzný háj
zbloudil jsem, pro ně když
rozkvet máj:
neznámé vůně květ
dýchal v něm,
v nocích den uvězněn,
noc plála dnem.

Na podzim myslim
na dávný čas,
na růže, na hvězdy,
světlý vlas,
v duši mé smutno je,
teskná tíž,
šťasten víc nebudu
nikdy snad již.

B. M. MARŠÍK.

JOŽA ÚPRKA.
ZHODŮLAND-
ŠTORFSKÝCH.

A. KROSTOVÁ.
DEKOR. VÁZA
Z KAMENINY.

PIERRE PUVIS DE CHAVANNES.

P Strašlivý žnec podetíná letos v zahradě umění barvy a štětce stromy vysoko čnějící, korun zvláštního rozložení a květů divuplné vůně. Vyhlédl si za kořist jen co zvláštního se zde urodilo. G. Moreau, E. Burne-Jones, F. Rops a Puvis de Chavannes zanikli rychle jeden za druhým. Ne mladí sice, ale také ne unavení a neúrodní. Všichni mužové krásných a divných snů, všichni průkopníci a vůdci moderního idealismu. Když ještě realismus úplně nezvítězil a naturalismus (mám-li vše označiti vždy jen heslovým slovem) byl s opovržením odmítán, objevovaly se prvosenky onoho poetického idealismu, který sám sebe chtěl tvořit, a jinde viděl svůj cíl, nežli v pohodlných odvarech starých myšlenek a forem. Courbet a Puvis byli zároveň terčem pohrdavých a vysmívavých vtipů a jako kdysi platil Delacroix za šílence malujícího opilým koštětem, odbývali visiony Puvisovy jako výtvary tichého blázna a postního malíře. Ale není vždy v právu kdo se směje a vysmívá a z povrhovaných stávají se obdivovaní dříve nežli se nadějeme.

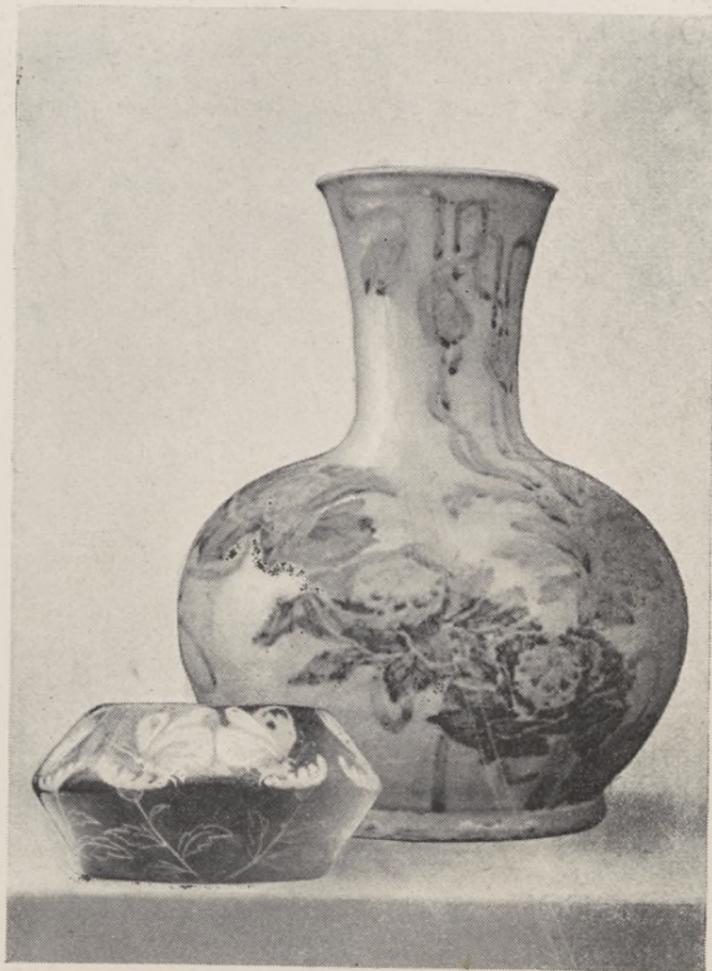
Puvis de Chavannes se objevil roku padesátého na veřejnosti, po desíti letech dobyt prvního úspěchu a co vložil tenkrát do »Války« a »Míru«, tomu zůstal věren do posledního dechu. Od svých prvních počátků se vlastně nikdy nezměnil, jenom prohluboval a vyhraňoval. Zůstali mu protivníci, ale jejich hlasy

konservativního přízvuku utonuly brzo v hlasitém potlesku jiných.

Hle co maloval: Práci, Odpočinek, Sen, Léto, Zimu, personifikace řek a krajů, Musy, Sorbonnu, antické visie a křesťanské inspirace, historie a legendy. Jsou to velké plochy obrazů zasazených do stěn museí, chrámů a paláců, kterým vytýkali nedostatečnou komposici, chybnou kresbu a neživou a nepravdivou barvu a v nichž vidíme, kdo jsme přístupni nesené, jemnodeché poesii, krásné evokace snů, čisté a zamlžené jako sny jsou, oživené lidmi podivuhodné vyrovnanosti, lidmi, kteří zastupují lidstvo, kteří reprezentují jeho mládí, svěžest, půvab, sílu a vznešený klid stáří. Vlahý mír pozdního odpoledne, kdy vše v měkkém, tichém oparu tone, kdy šelest listí, šepot vody a volání lidí v jedinou tlumenou, a jímavou harmonii splývá a krajem se nese, ten mír je v dílech Puvisových. I krutost zimy před ním ustupuje. Jeho musy nerozeznáte podle banálních odznaků a Euterpe se neliší od některé Vědy aniž od antických děv. Všechny ze světa zrozeny ale žijou mimo svět. Volným neseným tempem se pohybují, usedají v květnatých lučinách, letí čistým azurem prvního večera, jsou ve skulpturálních posách. Jeho mužové jsou silní a klidní, pracují odměřeně a tiše, cele zaujati svým konáním, ať metají oštěpem, zvedají velká břemena, kácejí stromy nebo vítají fanfarami velkého poetu. Jeho matky kojí děti a stařeny je moudře opatrují, všichni cele oddáni svému počínání, při němž jsou tělem i duchem. V jejich duších je

E. KROSTOVÉ
DEKORATIVNÍ
NÁDOBY Z KA-
MENINY. ≡≡≡

mír přírody kolem nich. Daleké výhledy se rozevírají před vámi, zelenavé pláně, zamodralá města postříbřené hladiny a tiché skály. Moře svítí a vavříny a oleandry kvetou a voní, vrby šeptají a lučiny se pestří drobnými a pestrými kvítky. Jsou to arkadické kraje a přece nejednou i z tohoto světa: okolí Paříže, krajina piccardská nebo rhonská, ale v essentiálním svém charakteru. Umělec rozkládá synthesesu jejich, vybudovanou podle stejných principů, jako synthesuje zjev lidský. Odtud ona nevyrovnatelná harmonie z koncepcí Puvisových emanující, v tom leží tajemství onoho umění, jež mu dovoluje ideální nahost a dlouhořasé řízy pošinout v nejbližší sousedství středověkého i moderního kroje.

ANT. SLAVÍČEK.

VYORÁVÁNÍ ŘEPY.

Umění Puvisovo má sílu idey a jednoty a těmi vítězí. Všechno konání lidské, život materiální a sociální vysušuje na stupeň nejvšeobecnější. Místo lidí staví lidstvo do svých obrazů a místo slabých otřelých alegorií čisté vysněné ideální zjevy, aniž by se staral blíže o jich jména. Všechny patří na místo, kam je umělec postavil, neboť nevychází při práci od abstraktní myšlénky, nýbrž od obrazové, malebné ideje. Je možno snít a dumat před jeho obrazy po dlouhé chvíle, aniž by se ozvala otázka, co vlastně se v nich děje. Vidíte řídce rozesté světlé zjevy půvabných dívek, žen a efěbu v dlouhém pruhu lesa, rodiny při práci, rybáky na lovu, dívčiny v chladu koupele, průvody biskupů, ženy na modlitbách, malíře při práci a jste zaujati rytmem jich pohybů, velikostí jich silhuet, nadechnutým půvabem kraje, mínou hudbou bledých, lomených barev. Oko těká po ploše a ssaje to vše jako sbírá ucho tóny eklogy a duch se tiší, mysl plní sladkou melancholií vše se ve vás chvěje a zároveň uklidňuje.

»Jsem nevědomec, pravil kdysi Puvis, nevím ničeho z filosofie, historie a vědy; zabývám se pouze svým povoláním.« Opravdu zabýval se jím do posledního dechu, hlavou i rukou. Myslí viděnou formou a bez únavy hledá její případný viditelný výraz. V jeho umění je cosi šumně znaveného, šelestivě melancholického, ale jeho visie jsou přece jen očistěný svět, mocně vysněný a jasně vyjadřovaný.

Puvis de Chavannes měl v úctě staré mistry a jejich umění, ale nenapodobí je, nejméně pak v kompozici, která se proto akademickým očím zdá býti nesrovnalá, vadná, a ne v attributech a vyžadované filosofii předmětu. Měl svoje sny a představy a měl pro ně svoji docela osobitou mluvu forem a barev. Žil a cítil ve své době jako žili a tvořili umělci renesanční v jejich a Puvisovo umění také patří této jeho, totiž naší době: je v něm její dumavé snění, v němž hledá svoje buen retiro před rozrušujícím a rozčilujícím třeskem a lomozem světa.

J. METLICE.

O UMĚNÍ PRO LID A O UMĚNÍ VRCHOLNÉM napsal několik pěkných poznámek nedávno Ferdinand Avenarius.

»Umění má být lidové« volají jedni; »pravé umění je tu pouze pro několik málo lidí« volají druzí. . . . Co je umění vrcholné, co umění lidové? Umělec vrcholný dobývá: od některého mysu ve velikém království člověkově, v zemi slova nebo tónu, barvy nebo plastické formy, odtamtud vyplouvá do nekonečna a tam, kde zrakům mnohých jenom mlhy se kupí, postřehuje, poznává a těm, kdož nejbliž za ním následují, ukazuje, co odkrývá, a tak i pro ducha jejich získává. Básník, který učí nás nově cítiti a nově viděti nějaké místo v životě lidském nebo přírodním, skladatel, který novými tóny hýbe novými hlubinami duševními, malíř, jenž nám otvírá oči i ducha, bychom viděli, čeho jsme nikdy ještě nevidali — ti všichni jsou umělcové vrcholní, vyhledavači nových stezek pro naše citění, rozvíjitelé naší duše, geniové. Umění výšin dobývá, umění lidové osazuje. Arci zprva je pouze málo těch, kdož mohou jíti za geniem — zdá-li se jich býti rychle více, namane se vždy otázka: Jsi opravdu taký silák, když se tak brzy podaří slabým tebe dohonit? a jsi-li, zdaž snad nejdou za tebou, protože nedorozuměním spatřují tvou novou zem blizoučko na rovném břehu? — Avšak orgány tělesné i duševní, geniem podnícené, cvičí se dál a cvikem se posilují. Pořád víc přibývá těch, kdož umění genia požívat, za jednotlivci hrnou se zástupové a na zemi lidstva nově opanované vyvstanou příbytky lidské. Co je buduje a opatruje, aby pěkně se v nich bydlelo a zdravě, toť umění lidové — ono pracuje na půdě vrcholného umění geniů, samo však má jen talenty, neboť vysílává genie napřed, aby zase znova hledali nových krajů. — Umění lidové není snad: všeobecně pochopované umění výšin. Všeobecně nemůže být umění vrcholné pochopeno nikdy. Nejen Faust Goethův, poslední komorní hudba Beethovenova, Sibylly Michelangelovy nikdy nemohou být všemi pochopeny, nýbrž i malý obrázek přírodní od geniálního básníka, jenž nově vyposlouchaným zvukem odmyká nově pocítěnou jemnost, nebo sebe skromnější dílko

pravých geniů ostatních umění vyžadují přec zjemnělejších ústrojí i k vycítění citů umělcových. Zlidoví-li genius, zřídka zlidoví tím, co dějiny ducha lidského označují za výtvořiny jeho nejhlubší. Jak nesprávně by bylo však pohrdat uměním lidovým! Třebas se nedotýká nejušlechtlejšího zrna ze žně geniovy, výsevu pro nová jara umění výšin, přec z ostatního zdravého zrna peče dobrý chléb pro tisíce. A když opravdu jen zvýšená duchovní kultura působuje v pravdě rozkvět národa, kterakž by mohl rozkvétat bez umění lidového? — Máme dnes ještě ostatně mnohé odrůdy umění. Tak umění přepychové, právem tak zvané, protože je pouze přepychem a tudíž snadno bez něho se obejíti. Tu jsou veškerá umění tendenční, na to provozovaná, aby vychválila něco, co leží stranou umění samého. Miním: stranou přirozené jeho úlohy, vzdělávat sílu našeho citění a nazírání, pěstovati zrak tělesný i vniterný, sluch tělesný i vniterný, abychom mohli víc do sebe přijímat, víc dát se pronikat nekonečností života. Tu je »umění pro umění«, kteréž však usiluje jen vytvářeti mluvu slova, tónu, linií nebo barev, a lhostejno je k tomu, co se nám praví touto mluvou o lidském citění a lidském chtění. Tu je umění pouhé obratnosti, umění pouhé líbivosti smyslové. Ale důležitost jich všech daleko ustupuje do zadu za důležitost obou hlavních velkých skupin, v nichž pravé doby umění vždy rozkvétaly a odkvétaly: umění vrcholného a umění lidového. Je pošetlostí vzdělávat ono, zanedbávat toto, nebo zneprátelovat je proti sobě dokonce jako protivy. Ona obě dvě se dotýkají, splývají a svazují v tisícere mnohotvárnosti, ale i ve svých ryzích formách hodna jsou stejné péče. —

PRAHA 1898. (Pokračování.) Manifestační schůze českého studentstva vysokých škol, k níž podnět dal Vilém Mrštík, zajímavou byla přednáškou pana dra K. Chytila. Týž poukázal v první části své řeči na přirozený historický vývoj Prahy, naznačil, čím která doba ku kráse, k rozkvětu jejímu přispěla, v části druhé ukázal na boje pro zachování historických a uměleckých stavebních památek pražských, při čemž břitce odpověděl těm, kdož zavržitelnými, mělkými vtipy odbýti chtějí zastance zděděných uměleckých památek a malebných prospektů pražských.

Šťastnou byla volba osoby dra Chytila pro manifestační schůzi českého studentstva. Věru, že rozvaha jeho, správnost opravdovým citem k umění a k historii naší vedených posudků, spravedlivost, která nikde neubírá, nikde také zbytečně nenadnáší, vzorem ho činí všem, kdož pracovati a působiti chtějí za heslem, které stále hlučněji kolem se ozývá. Čím důležitější záležitosti dotýká se heslo, tím opravdověji sluší uvažovati o všem, co s fedrováním jeho souvisí, jelikož

fedrování to má býti přece vždy jen prostředkem k dosažení žádoucího cíle.

Pro řeči pana dra Chytila vystřídala se řada řečníků z řad studentstva, kteří s ohněm mládeži vlastním přihlásili se k řadám zastanců Prahy.

Zajímavé intermezzo způsobil příchod primatora měst Pražských pana dra Podlipného a jeho proslovení.

Pan primator potěšen byl projevem studentstva, prohlásil, že dávno již tomu, co nastoupila první výzva zastanců starobylého rázu a krásných prospektů Pražských do řad zástupců obce, přiznal, že od mládí svého náleží do řad těchto zastanců starobylého rázu, přál studentstvu, aby se podařilo rozmnožit řady ty.*)

Nejzajímavějším místem vlasteneckého proslovení pana primatora bylo tvrzení, kterýmž odpovídal na první z požadavků shromáždění, tvrzení, které všeobecně překvapilo, pan primator ujišťoval shromáždění, že umělecká komise se nerozešla, že jen nepracuje. (!)

Požadavky, jimiž schůze vyzněla a kteréž tlumočiti městské radě má tříčlenná deputace, jsou: Znovuzřízení umělecké komise, kteráž se má sama doplňovati, v níž však zasedati nemají jen architekti a výtvarní umělci, nýbrž i literáti. Dále žádáno zachování dosavadního rázu náměstí staroměstského, zachování tří domů zakoupených pro městskou pojišťovnu, zachování radnice staroměstské a okolí jejího, zachování charakteristického rázu ulice Železné, Melantrichovy, Celetné, Karlovy, Spálené, Perštýna a j. zachování kostela sv. Karla Boromejského, sv. Václava, na Zde- raze, sv. Vojtěcha u Prašné brány, nezměněné zachování staré báňovité střechy kostela svatovítského, zastavení průlomu »U Klíčů« dle návrhu umělecké komise, zachování malebných zákoutí a náměstí Malé Strany, uchránění Vyšehradské skály před zamýšleným průlomem.

Schůze dala podnět k utvoření stálé studentské komise, která by ve shodě s umělci pečovatí měla o záchranu Prahy proti bezduchému bourání a olupování o cenné památky a prospekty, která by se zároveň starala o čilou agitaci v celých Čechách, směřující k záchraně starobylého rázu Prahy.

Manifestační schůze, již účastnili se i mnozí z profesorů vysokých škol, byla důstojným projevem studentstva českého, v ní osvědčilo studentstvo lásku ku Praze, projevilo nadšení pro krásu Prahy; schůzi tou dán byl podnět veškerému studentstvu českému, aby bralo živý zájem na všem, co se týká úpravy Prahy.

*) Čtenář srovnej s touto řečí pana primatora nedávnou zprávu z klubu staroměstského, kde mluvil o rozšíření ulice Melantrichovy, s jejímž provedením prohlásil souhlas pravě: »Ovšem nebudou-li v tom činěny nesnáze přátely starožitností a krásných pohledů. Neboť tak tomu již bývá, že jakmile obec potřebuje čeho pro své účely a zejména ulice, hned přijdou jednotlivci, ať vlastenci anebo nevlastenci s opačnými požadavky.

Přes radostné stránky této i jiných schůzí a projevů pro zachování starobylého rázu a zajímavých stavebních památek a malebných pohledů pražských, nelze nám přejíti bez poznámek některé okolnosti, jež nám při schůzích těchto napadají. Poznámky své připojujeme nahodile na tomto místě, ony nejsou kritikou, nýbrž projevem našich názorů v záležitosti akce pro zachování rázu historického, pro zachování malebných prospektů a pro vhodné upravení částí vsutku zanedbaných, nemalebných a umělecky ničeho neznamenajících. Doufáme, že o některých z nich uvažováno bude těmi, kdož touží stejně s námi po získání umělecky význačných nových částí Prahy, které by harmonicky k částem starým se připojovaly, je nerušíce nýbrž vhodně doplňující, jako pro nezměněné zachování cenných částí starých!

Vícekrátě položen byl důraz na to, že nelze akci za zachování starých památek stavebních a starých charakteristických částí Prahy dělití od akce za úpravou a zbudováním nových uměleckých a malebně rovnocenných částí. Je jisto, že dokud nedovedeme nové části Prahy upravití malebně, umělecky zajímavě, že dotud oceniti nedovedeme i malebnost a cenu částí starých, aneb kdo chceš, naopak. Proto bylo by pochybeno, dělití tyto dvě pro Prahu stejně důležité záležitosti, přímo zhoubným bylo by stavěti je nějak proti sobě. Jsme jisti, že zlepšení v jednom směru značí zlepšení i v druhém.

Jelikož však se vzděláním a šířením uměleckého pochopení dostavuje se výsledek jistý v obou směrech, proto by, hlavně mládež, neměla při vzdělání svém přehlížeti důležitá odvětví vzdělání uměleckého, zejména však zanedbaného ve středních i vysokých školách vzdělání kulturně historického a historicky uměleckého. Proto nám při schůzi manifestační českého studentstva scházelo, že nebyl dán k tomu podnět, aby se úsilovně žádalo, aby již ve středních školách dáván byl popud ku studiu a ocenění historicko-uměleckých památek, zejména, že nebylo a to vším právem ukázáno k nedostatku, jaký spočívá v tom, když na vysokých školách technických nepřednáší se dějiny umění výtvarného vůbec, a na universitě měrou nesrovnatelnou o důležitosti jejich dějiny umění domácího. Žádati za doplnění programu studijního v těchto směrech mělo by býti u posluchačů obou vysokých škol, zejména však škol technických stálým heslem. Nevytýkej nám někdo, že požadavky takovými zabíháme, jest pevným přesvědčením naším, že v tomto dosavadním nedostatku namnoze vězí příčina neblahých zjevů s nimiž setkáváme se i u akademicky vzdělaných zástupců obcí.

Další, často přehlížený moment bránící snahám za zachováním a krásou Prahy; jest nedostatečné uvědomování důsledků začatých, doposud všestranně schvalovaných podniků, za jejichž uskutečněním veřejnost, ba valná většina občanstva touží, které mají značný vliv na přeměnu Prahy, jsou to předešlé: splavnění

Vltavy a souvisící s ním úprava břehů a upravení nábřeží, dále pak provádění veřejných komunikací. — Staráme-li se jen o zachování stavitelských památek a nemáme-li vlivu na upravení úrovně a úpravu jich okolí, nemáme-li vlivu na upravení úrovně vod protékajících městy, nevšímáme-li si, jak rozestírá se síť drah železných, sítí tramwayových, přijdeme často k závěrům podobným, které hrozí nyní, ku př. zvýšením ostrova Střeleckého, zvýšením nábřeží malostranského do úrovně nábřeží u domů Jechenthalových, zvýšením úrovně při zajímavém klášteře a kostele u Milosrdných Bratří, při staré synagoze, při svaté Anežce a jinde, setkáme se pak s tím sešňěrováním městu dechu ujímajícím, s nímž setkáváme se v Praze na obvodu od bývalé Koňské brány až za Žižkov.

O to především záhy sluší se starati, aby všemi započatými na úpravu Prahy a okolí vliv majícími podniky, nebyly dotčeny části, po jichž naprostém zachování toužíme, aby podniky těmi nebyla podkopána, ale naopak, aby jimi připravena byla půda jak pro zachování a nezmenšení dojmů, jimiž působí staré památky, tak i pro vybudování nových a umělecky cenných a malebných částí a pěkných zákoutí.

Nelze míti dosti na pozoru každý nový komunikační podnik, často lze potřebě vyhověti stejně, někdy i lépe tratěmi, které nedotýkají se starých částí, aný tratě zaměřené starými, živými a živnými ulicemi, tyto o jich zděděný ráz připravují a často celé okolí nevýhodně pozměňují. Sluší hleděti, aby nepopíratelné dobro

A. NĚMEJC.
STUDIE. ≡

nových podniků nebylo zbytečně zakupováno zlatou mincí památek dob minulých.

Zřejmě viděti můžeme, kam vede dosavadní úzké pojmání akce za zachováním krásy a rázu Prahy. Mluvíme a horujeme o žádoucím splavnění Vltavy, kteréž však ponecháváme bez závady kruhům a činitelům, které na tom zájmu nemají, aby splavnění Vltavy a úprava nábreží provedla se tak, aby nebyla na úkor vzhledu nejkrásnějších, věky obdivovaných částí Prahy. Voláme po veřejných komunikacích a nestaráme se, jak jejich sítě měly by býti rozestřeny, aby vyhověly potřebě a nezavdávaly podnětu ku sbourání stavebních památek; spíše soukromý zájem přivodí položení nevhodné některé tratě komunikační než zájem veřejný, vhodné přeložení její.

Ač může býti každému jasno, že tvoří řada mnohých důležitých otázek a podniků podmínky pro úpravu Prahy, přece zřídka staráme se o ně předem; není u nás jednotného pojmání při řešení těchto otázek, každá z nich řešívá se zvláště, náležejíc v obor té neb oné komise, v tom pak leží příčina, že překvapení býváme konečnými více již nezměnitelnými fakty.

Ještě jedné důležité stránky akce za zachováním rázu a krásy Prahy a úpravou nových částí vzpoměli jsme při schůzi manifestační studentstva, ač jiné schůze daly více podnětu ku rozjímání v tomto směru.

Jest těžko pochopitelné, jak přes nepopíratelné šíření zájmu pro otázky týkající se zachování rázu a krásy Prahy, byla dosavadní činnost záchranná naprosto téměř bez úspěchů, což by možným nebylo, kdyby přehlížena nebyla při činnosti té tato okolnost.

Jednáme a mluvíme dosti často o těch neutěšených pro Prahu poměrech a to zřídka však dosti intenzivně uvažujeme o cestách vedoucích k nápravě. Rady horlitelů pro zachování rázu a krásy Prahy se rozhojňují, však zřídka uvědomí si, co bylo již vykonáno, zřídka přistupují na podklad celé akci dříve již daný. Myslíme, že by slušelo přihlídnouti každé nové četě zastanců, zda dán byl celé akci přijatelný podklad, k jehož uskutečnění by vynaloženy měly býti veškeré síly až do dosažení žádoucího cíle.

Předloni uveřejnily »Volné Směry« požadavky inteligence české, jak tlumočil je v zájmu Prahy pamětní spis, podaný r. 1893 radě městské českou inteligencí popudem Umělecké Besedy a Spolku architektů a inženýrů. Požadavky ty směřovaly ku zřízení odpovědné komise pro úpravu Prahy (pozdější nazvané uměleckou), v níž vyznačen byl ráz komise této, komise měla býti orgánem pro řešení jednotné veškerých otázek týkajících se úpravy Prahy v nejširším, v pamětním spise přesně vyznačeném smyslu. Komise měla sestávat z úzkého kroužku vydatných pracovníků, jejichž větší elaboráty opírali se měly souhlasem širšího sboru pro úpravu Prahy, sestávajícího ze zástupců všech vědeckých, uměleckých a samosprávných korporací, tak že by sbor tento representoval náležitě veškerou inteligenci naši, kteráž by takto informována

byla předem o důležitých krocích směřujících k upravení Prahy. V pamětním spise vyznačen byl podrobně pracovní program i postup nezbytných pro nápravu prací, které zmocí jest možno, jen kroužku několika vydatných pracovníků. Krátce, pamětní spis podával doposud nejobsáhlejší a nejprohloubenější program pro akci za zachováním rázu a krásy Prahy, naznačoval nejvhodnější a snad jedinou pro nápravu cestu. Do dnes nebylo ukázáno jiné východiště z těch zmatků a škod. Celý ten pracovní plán schválen byl téměř veškerou inteligencí naší, proti němu neozvalo se hlasu. Málo jen a neúplně bylo z něho provedeno a přece téměř opuštěn stojí dnes program ten. To, co se nyní žádá na veřejných schůzích, neznačí namnoze prohloubení starého pracovního podkladu, neznamená v tomto směru postup, a přece upříti nelze, že by k požadavkům pamětního spisu svrchu dotčeného přistoupení měli všichni, jimž jde o brzkou nápravu v osudných pro Prahu záležitostech, znovu a znovu, silněji a dolehavěji by měly znít požadavky snadno splnitelné, stále do slova opakované, celá snaha upnutí by se měla při splňování jich na splňování úplné, ne zdánlivé a povrchní. Navržená organizace pracovní umožňovala každému, kdož o věc má zájem, zvědět o postupu práce, po případě nalehati na splnění potřebných předprav, projevit své náhledy a býti na stráži tam, kde hrozí věci nebezpečí.

Však zdá se nám, že celá záchranná akce záráží se často u věcí nepodstatných, plynoucích buď z nepochopení neb neznalosti aneb odchýlek od pracovního správného a přijatého podkladu, udávajícího směr a cíle akce. Takovými nepodstatnými maličkostmi zdály se nám při manifestační schůzi studentstva býti dva ne snad zcela nové, přece zde poprvé s důrazem proslovené požadavky. Jeden z nich touží, aby v umělecké komisi nezasedali jen architekti, nýbrž i jiní výtvarní umělci a literáti, druhý naznačuje, aby byli členové komise umělecké obcí placeni.

Jak již praveno, byla myšlena komise pro úpravu Prahy (komise umělecká) co nečetný pracovní orgán obírající se všemi otázkami spadajícími v obor úpravy Prahy. V něm touženo, aby zasedali nemnozí, ale dělní pracovníci, kteří by dovedli a skutečně chtěli pracovat, lhostejno při tom ať je kdo nazývá architekti, inženýry, staviteli, historiky, literáty, malíři, sochaři; ovšem, že při pracích komise této nejde o nějakou činnost literární, historickou, nýbrž o činnost, která nejvíce spadá v obor činnosti architekta, a které ujmouti se mohou ti z techniků a umělců výtvarných, kteří směrem svých prací, svou celou činností nejsou cizí otázkám, o něž při úpravě Prahy se jedná. Máme-li literáty, kteří dovedou a chtějí v důležitých otázkách úpravy a vývoje Prahy pracovat, přejeme si, aby byli členy umělecké komise, jedná-li se však jen o to, aby v umělecké komisi zasedali historikové a literáti proto, aby výtvarní umělci byli v čas poučeni o historickém významu stavebních památek, pak máme

to za zbytečné, jelikož čeští výtvarní umělci nebyli a nejsou takovými ignoranty, aby významu historického a uměleckého z domácích památek neznali.

Však jak již praveno, představovali jsme si vždy vedle umělecké komise s b o r p r o ú p r a v u Prahy, sbor, který by soustředil v sobě zástupce vši inteligence naší, sbor, který by byl oporou činnosti komise, jemuž by táž referovala o své činnosti a předkládala větší elaboráty. Tito dva činitelé by vzájemně se doplňovali, jeden druhému byl by podporou, jeden druhému zárukou zdatu. Představovali jsme si hned od začátku, že otázky toho zájmu veřejného a té důležitosti rozřešeny by býti nemohly bez účasti kruhů inteligence co nejšířší. Ohledně požadavku, aby členové umělecké komise byli silami placenými, chováme jisté obavy a pocítili bychom při provedení požadavku studentstva českého zvláštní lítost. Což nelze v našich poměrech více již žádati, aby obcím při důležitých záležitostech odborných pomáhalo se činností nezaplacenou? Nebyla by tím porušena závislost členů komise? Nezavdalo by to podnět ku dotírání nepovolaných zjištných živelů? Jest v daných poměrech možno počítati s tím, že by obec honorovala členy komise, na jejich volbu by vlivu předem se vzdala, jak žádáno bylo výslovně i v manifestační schůzi studentské? Jak by se pohlíželo, a to vším právem na ty z peněz obecných honorované členy komise umělecké, těmi, kdož v komissích jiných léta již nezištně pracují a vědomostmi svými radou i skutkem obci v neméně důležitých otázkách jiných pomáhají?

Víme dobře, že poměry umělců jsou po většině tak utěšeny jako u jiných stavů, jichž členové účastní se po léta prací obecných nezištně, však přesvědčení jsme přes to, že lze i mezi umělci počítati stejnou měrou na obětavost, která nežadá honoráře za rady, za vedení potřebných přípravných prací, za vedení pro obec důležitého odvětví obecní práce nejméně pak od zastupitelstva, z jehož činností v některých směrech naprosto nesouhlasí.

Manifestační projev studentů českých byl nám nadmíru sympatickým z mnoha důvodu a slibujeme si, pakli studenti naši zvýšenou měrou všimati si budou uměleckých otázek, v jichž popředí stojí otázka, o níž jednali, pakli snažiti se budou při svých studiích vzdělávati i zanedbané doposud pole pochopení výtvarného, že to jistě v příští době přinese Praze značný prospěch. Poznámky, které jsme zde více jen nahodile připojili, nebudou asi závadou styků, kterých si výtvarní umělci míti přeji se studentstvem naším a všemi, kdož s námi touží po rozřešení jedné z nejdůležitějších otázek uměleckých.

*

SOUPISNÉ PLÁNY STAVEBNÍCH PAMÁTEK PRAŽSKÝCH. K návrhu soupisné komise usneseno bylo v radě městské vyhotoviti soupisné plány král. hlav. města Prahy v měřítku 1 : 720, v nichž vyznačeny mají býti veškeré památnosti stavební i uměleckého průmyslu. Plány ty sloužiti mají ku snazšímu

přehledu starobylých památek jak pro obecnost, tak i pro úřad stavební a magistrát. Vypracování svěřeno bylo panu staviteli Herainovi a architektu Kříženeckému. Vitáme toto rozhodnutí rady městské, však těžko je nám nepoznamenati, že přátelé zachování starobylého rázu mají obavu, aby plán tento nesloužil komisi pro bourání starých pražských památek, o již zřízení se proslýchá, co ukazováček, kde příště lopaty a rýče nezaměstnaných zuřiti mají.

*

MĚSTSKÁ RADA PRAŽSKÁ A UMĚLECKÁ BESEDA. Zpráva z městské rady pražské ze dne 11. listopadu sděluje: »Ve schůzi rady městské dne 11. listopadu usneseno, aby žádného závazného usnesení ve příčině úprav na Staroměstském náměstí se nečinilo dříve, dokud by v postupu ohledně stavby paláce městské pojišťovny Umělecká Beseda nepředložila zcela určité návrhy radě městské. Umělecká Beseda, již toto usnesení bylo sděleno, prohlédla korporativně návrhy konkurenční na projektovanou budovu, jakož i náčrtky pana architekta Polívky, načež sdělila radě městské, že neodporučuje, aby vypisován byl na stavbu budovy pojišťovny nový konkurs. Jiného návrhu Umělecká Beseda radě městské neučinila. Na základě tohoto dobrozdání usnesla se rada městská v úterní své schůzi za předsednictví starosty pana dra Podlipného, aby se stalo ve příčině stavby paláce pojišťovny dohodnutí s panem architektem Polívkou na základě jeho náčrtku a plánů, od dozorstva městské pojišťovny objednaných. »Souhlasí snad Umělecká Beseda s tím, co se děje na radnici, je snad pro sbourání starých domů na Staroměstském náměstí, je pro vypisování soutěží způsobem, jakým se stalo při městské pojišťovně, aneb slavná rada městská jinak si představuje mínění Umělecké Besedy? Je mezi Uměleckou Besedou a radou městskou shoda a vzájemné porozumění, aneb snad rada městská vypomáhá si nesprávně přípisem Umělecké Besedy?

*

VYDÁNÍ KODEXU VYŠEHRADSKÉHO z r. 1086. Z dotace soupisné komise povolen byl pražskou radou městskou příspěvek 3000 zl. na vydání vzácného kodexu Vyšehradského, svědka o umění malířském ve století jedenáctém v Čechách.

*

SPRÁVNÍ SOUD A DŮVODY ESTETICKÉ. Správní soud rozhodl v záležitosti domu č. 253. v Nerudově ulici na Malé Straně ve smyslu zemského výboru, který v zájmu vzhledu ulice ostruhové zamítl projekt čtyřpatrového domu. Správní soud opíral své rozhodnutí o zásadu, že důvody estetické jsou rozhodujícími v těch případech, v nichž nějakou stavbou, křiklavým nesouladem porušen by býti měl ráz ulice, utvořený malebným skupením budov sousedních, byť vyhovovala všem požadavkům

*

UMĚLECKÉ SOUTĚŽE SMĚŘUJÍCÍ K ÚPRAVĚ PRAHY. Poslední dobou oznámeno bylo v deních listech, že městská rada pražská zamýšlí za pří-

O. LEBEDA.
≡ Z KARLO-
VÝCH VARŮ.

činou získání úpravních plánů pro náměstí Staroměstské a Malou Stranu vypsatí veřejnou soutěž. Jak bychom vítali vypsání takové, kdybychom přesvědčeni byli o tom, že vypsání ta opírají se o náležitou předpravu, bez níž očekávatí nelze výsledků, tak zdá se nám býti povinností v čas prohlásiti, že za poměrů stávajících považovali bychom vypsání soutěže na úpravní plány některé části Prahy, zvláště však Malé Strany za předčasné a zdar neslibující. Doufali jsme, že důležité práce přípravné pro získání detailních úpravních plánů provedeny budou uměleckou komissí, to se nestalo. Není též tajno, jaké předpravy učiněny byly doposud k zajištění určitého podkladu, ku př. pro vyhotovení úpravních plánů pro Malou Stranu, aniž neznámo, jak ku př. obtížno jest přibližné stanovení prosté potřeby míst pro veřejné budovy, uvádíme za příklad školy, jak ku př. dlouho trvá, než zjistí se, jaké školy by zřízeny býti měly v některé čtvrti městské. Jak lze vyhotovovati úpravné plány, které by již předem určeny nebyly zůstatí plánem pouhým, když neznámy jsou určité pro nejbližší dobu potřeby místní. Co znamená ku př. v dosavadních stavebním úřadem provedených návrzích Malé Strany, vyznačení místa pro sněmovnu zemskou, když ani zdaleka není smluvena s rozhodujícími kruhy vůbec ani pravděpodobnost, že k stavbě té dojde, když není rozhodnuto o projektu splavnění, o jezích, překladištích, o pobřežních čarách, o příští úrovni řeky. Tyto dny zprávy o stavbě nového mostu prozradily, že doposud není jisto, do jaké výšky urovnán býti má příště ostrov Střelecký, která záležitost stejně jako úprava pobřežních čar souvisí se splavněním Vltavy.*) Jakou naději mají dobré projekty, aby provedeny byly, když slavná rada městská, ač známo jest a známo býti mohlo, že umělecká komise zabývala se a vyhotovila návrhy pokud to vůbec bylo lze na úpravu Malé Strany, neprojevila ani v nejmenším přání se známiti se s návrhy těmi, aneb souvisí vždy chuť se seznámením důležitých pro Prahu projektů s osobami nými sympatiemi k navrhovateli? Jak možno vůbec očekávatí dobrou vůli k nestrannému posouzení uměleckých projektů od slavné městské rady nynější, která vypisuje soutěže takové, jaká byla ona na městskou pojišťovnu pražskou, které soutěže, i když jim upřítí nelze, že měly žá-

*) Viz zprávu městské rady, z 8. října t. r., kde uvedeno, že plány na splavnění Vltavy schváleny nejsou.

doucí výsledek, nepoužity nechává, za více příkladů na snadě jsoucích uvádíme soutěž na dům »u Klíčů«, městská rada, za niž k provedení přichází jen projekty bez soutěží zadané, tedy takové, které prováděny jsou osobami přímo vyzvanými. Každá, městskou radou vypsaná soutěž vyhlíží jen jako šachovní tah, sloužící k obraně sl. rady městské, že se něco děje, aby se skutečně nic nestalo, vyhlíží jako vyhození sousta, do něhož by se zakousli hladoví a jímž umlčeli by se kritisující. Kdyby šlo opravdově radě městské o získání platných cenných úpravních plánů pro celou Prahu, byla by též podporovala uměleckou komisi při její práci. Není nesnadno zvědět od členů bývalé umělecké komise o níž tvrdí sice pan primátor Dr. Podlipný, že trvá, že však nepracuje, jak těžko bylo jim zvědět o záležitostech a poměrech, bez jejichž znalosti hotovení plánů jest sice věcí zábavnou, však ničeho pro úpravu Prahy neznamenaající. Může býti poznenáhlu známo i kruhům širším, že k zajištění náležité úpravy města nestačí nejskvělejší plány bez ustavičné, nepřetržité činnosti pracovníků obeznalých s každým stadiem rozvoje města a se všemi stále se vyvíjejícími okolnostmi, které vlivu mají na utváření města. Ovšem pro stávající řád a hospodářství na radnici jest nejpohodlnějším zaopatření nějakých plánů cenou honorovaných, s nimiž pak páni bez autora hospodaří jak se jim líbí, a o to se jedná; proto páni na radnici milostivě vyhoví žádosti ať již se objeví s té neb oné strany za objednáním úpravních plánů, rozumí se, že cestou veřejné, všeobecné soutěže, při čemž ovšem příště veřejně více ohlášeno nebude, u koho proti honoráři projektů zvláštních objednali; slyšeli jsme, jak páni z rady nyní sami upřímnosti své litují, hloupostí ji nazývajíce. Ostatně nečiní při našich malých poměrech obtíže ty nejmenší, aby slavná rada městská v čas k tomu neb onomu kroku mimo kruhy své třeba i korporací uměleckou byla pobídnuta.

*

Zaznamenáváme některé publikace o umění a umělcích: A. DEMEURE DE BEAUMONT vydal svým nákladem za 8 franků knihu o plakátech umělců belgických »L'affiche belge«. Belgičtí kreslíři afiši mají mezi sebou některá jména světové pověsti, jako Meunier, Rassenfosse, Donnay, Berchmans, Hannotiau a j.; v knize de Beaumontově je reprodukován jednobarevně značný počet jejich výtvořů. (Adresa vydavatelova: Toulouse, 22 Rue Raymond IV). — LÉON MAILLARD uveřejnil u Boudeta v Paříži knihu o vývoji uměleckých menus a programů francouzských, pro něž užívá názvu »la petite estampe«. Začíná minulým stoletím (dobou Saint-Aubina, Cochina, Eisena, Moreau ml.), provádí čtenáře dobou revoluční, prvním císařstvím, restaurací, vládou Ludvíka Filipa po nejnovější dobu. Text knihy (Menus et programmes illustrés) je promítnut bohatě reprodukcemi vybranými s uměleckým vkusem a znalostí. — U J. A. Stargardta v Berlíně

a E. Sagota v Paříži vyšla kniha o FÉLIXI VALLOTTONOVI od J. Meiera - Graefe. (16 marek). — H. Grevel & Co. v Londýně vydal za 21 sh. první svazek sbírky »The print gallery«. (Obrazárna tisků), v němž je 96 dřevorytů, mědirytů a leptů (užíváme poprvé tohoto slova ve smyslu něm. Aetzung, franc. eau-forte, angl. etching.). Sbírkou začíná stoletím patnáctým a dosahuje počátku stol. devatenáctého, zahrnujíc díla mistrů jako Mantegna, Dürer, Cranach, Holbein, Aldegrever, Ostade, Potter, Delaunay, Moreau, Bartolozzi a mnoho jiných; do sbírky je pojata četně velmi vzácných rytin, škoda jen, že otisky jsou mnohem horší než originály. — WALTER CRANE uveřejnil u firmy Bell and sons v Londýně novou knihu Základy kresby (The bases of design; cena 18 sh.); je to spracování deseti přednášek konaných v Manchesteru, jasné, praktické a snadno pochopitelné dílo. Umělec zařadil do textu na dvě stě ilustrací, většinou vlastních. — Hamburský klub umělců vydal v komisi u D. Commeta v Hamburku album osmi krásně tištěných litografií. Zastoupeni jsou tu Ehren, Eitner, Herbst, Illies, Kayser, Schaper, Wohler, Sibelist.

*

HEINRICH VOGELER vydal u Fischera a Franke v Berlíně deset obrazů k dramatické básni Gerharta Hauptmanna »Utonulý zvon« (Die versunkene Glocke). Obrazy Vogelerovy vyšly ve dvojím vydání, za 30 marek a levně v papírové mapě za 3 marky. — Vogeler je zajímavá hlava básníka malíře; narodil se r. 1872,

A. BOUDOVA. ≡
VÝPLNĚ DEKO-
RAČNÍ PLENTY.

nějaký čas pobyl v Düsseldorfě u Kampfa, pak odebral se do osady umělců samotářů a milenců přírody, do Worpswede. V této od světa zcela odloučené dědině dolnosaské dostal se do rukou přísného vážného Mackensena, hlavy družiny worpswedské, a její intimní styk s přírodou, ba hluboce pronikající soužití této družiny s přírodou i lidmi zastrčeného toho koutu světa daly poetické duši Vogelerově zcela osobitý směr. Zadívej se na jeho rytiny jako ku př. Jaro, Lásky, V máji — člověku se zdá, jakoby se procházel za mladého vonného jitra a zpěvu ptačího pod kvetoucími jabloněmi; tak mladistvě a slunně to dýše z jeho poetických listů, jemných, něžných, prosycených písněmi lásky a pohádkami. — Vytýká-li se Worpswedským — jsou to Mackensen, H. am Ende, Modersohn, Overbeck, C. Vinnen, O. Sohn, Schrödter — že všichni mají jeden a týž ráz, specifický worpswedský, ale jejich vlastní individuality že není vidět, takže snadno lze zaměnit jejich výtvoř, do jista to neplatí o Vogelerovi. Ten proniká stejně hluboko do přírody, ale vedle toho pevně akcentuje svoje vlastní básnické Já. — V mapě deseti listů, inspirovaných básní Hauptmannovou, je několik spanilých visí vogelerovských. Tak první list, kde Rautendelein v půvabné jarní krajině rozmlouvá s vodníkem Nickelmannem, nebo devátý list, kde Rautendelein truchlí v smrákající se krajině, nebo desátý, kde loučí se s Heinrichem. Ale i jiné listy jsou zajímavé. Škoda jen, že půvab jejich utrpěl reprodukcí; je v barvách — ale na těch barvách je patrné, že nakladatelé stanovíce cenu levného vydání na 3 marky, si mysleli: Za málo peněz málo muziky!

*

V Bruselu byl letos ve dnech 22.—26. září konán sjezd, jenž se měl obírat otázkou umění v životě veřejném (l'art public). Pokus se zatím stroskotal; spolek totiž, jenž sjezdu dal popud (L'oeuvre de l'art public) netěší se přízni umělců belgických, z nichž ani jediný na sjezd se nedostavil. Na sjezd samotný bylo velmi prudce útočeno v novinách i uměleckých listech belgických; vytýkáno co do věci, že jakýkoli násilný postup v otázce umění v životě veřejném spíše škodí než prospívá a že nutno vyčkati, až nenáhle proměna sama časem se uskuteční. Rokováno bylo o třech odděleních: o umění veřejném se stanoviska zákonodárného, sociálního a technického (umění ve škole, obnovování a péče o památky umělecké atd.) Sjezdu předsedal belgický ministr Beernart, za účastenství zástupců vlád, měst a museí z Francie, Holandska, Belgie, Švédska, Itálie, Ameriky. Německo mělo jen dva účastníky, Rakousko nejspíš žádného. Bylo usneseno, aby r. 1901 byl v Paříži uspořádán mezinárodní sjezd k rokování o veřejném umění; zároveň projeveno přání, aby r. 1899 byly v jednotlivých zemích svolány přípravné sjezdy národní.

*

V nové (druhé) řadě vídeňských obrázkových archů pro školu a dům, jež vydává společnost pro roz-

množovací umění ve Vídni, jsou dva listy od JENEWEINA (Vzkříšení Lazara s pobočnými kartonky Kristus na moři a Oslavení Kristovo, na druhém listě Hořící keř Mojžíšův se čtyřmi kresbami menšími, Nalezení Mojžíše, Mojžíš před Faraem, Anděl smrti, Odchod z Egypta), dva listy od H. SCHWAIGERA, Hunnové (hunnský palác, Papež Lev I. a král Attila) a Rytířský turnaj. Oba listy Jeneweinovy, zvláště středy, stojí na obvyklé výši jeho umění; Schwaigerovi Hunnové nevynikají nijak; Rytířský turnaj má sice mnoho zajímavého detailu, ale právě proto se dusí a svému účelu, působiti esthetickým dojmem na školní mládež, rozhodně nevyhovuje.

*

SVĚTOVÁ VÝSTAVA V PAŘÍŽI 1900. Inzerátem v denních listech zve vládou jmenovaný umělecký komitét ku účasti se výstavy pařížské.

Podmínky výstavní ač nevyhovují úplně všem těm požadavkům, které umělectvo české ve vlastních svých schůzích roku loňského bylo stanovilo, jsou přece jen aspoň tím pro nás výhodnější, — že tentokrát Praze jako uměleckému centru stanovena vlastní komise posuzovací a sběrací, která i ve Vídni zastoupena bude v komisi centrální. Je to značný krok ku předu oproti letům předcházejícím, kdy o umění Rakouska rozhodováno vždy právoplatně jen ve Vídni.

Pro zajímavost i památku klademe zde v následujících řádcích požadavky umělectva českého, jak kdysi vzhledem k výstavě pařížské byly stanoveny:

Umělectvo české prosí, jsouc si vědomo své hodnoty a síly, aby:

1. Byla povolena zvláštní česká umělecká sekce v umělecké komisi centrální, která bude míti uměleckou výstavu rakouského oddělení na starosti, odpovídající významu českého umění, jeho velikosti a ceně. Ta zasedala by jak ve Vídni při všech poradách přípravných, tak v Paříži při vlastní práci na výstavě.
2. Aby posuzování českých uměleckých děl nestalo se cizími činiteli nebo dokonce neumělci, kteří by pro zvláštní typické zjevy a ráz umění našeho porozumění neměli, nýbrž silami domácími, od umělců českých zvolenými.
3. Aby mu bylo umožněno vystaviti kolektivně, ovšem v rámci všeho umění celé říše.
4. Aby bylo podporováno finančně tímže způsobem a v té poměrné výši, jako jiné toho druhu sekce.

V bodech 1. a 4. bylo mimoděk *) požadavkům vyhověno; za to ostatní dva požadavky zůstaly jen zbožným přáním. Také finanční podpora oddělení Rakouska se strany vlády daleko zůstává za podporou, jakou druhá polovina říše věnuje. Kdežto u nás pojistné i transport z Vídně zpět musí hraditi umělec sám, jsou poměry v Translajtani daleko výhodnější;

*) Žádost k ministeriu obchodu, která v tomto smyslu byla stylisována, nebyla pro nejednomyslnost čelných umělců českých vůbec podána.

uvádíme jen tolik, že tam jen na objednání nových prací přímo pro výstavu pařížskou pracovaných věnována částka 200.000 zl. Tam ovšem národně maďarská vláda stará se o to, aby maďarský ráz umění nabyt vrchu a jako takový se dokumentoval, kdežto u nás pro umění »Rakouska« nenajde se té vůle a chuti, jednak ani u vlády, jednak ani v umělectvu samém.

*

Umělecká internacionální výstava v Drážďanech minulého roku skončila velikým deficitem, k jehož ukrytí věnovalo město částku 50.000 marků. Pro příštím rokem projektovanou uměleckou výstavu tamnější povolilo město opět ke garančnímu fondu částku 20.000 m. Poznamenáváme jen za účelem porovnání s poměry našimi.

*

MINISTERSTVO OBCHODU vypisuje veřejnou soutěž na listinu patentní za následujících podmínek.

1. Listina patentní sestává z archu silného tiskového papíru. První strana archu opatřena jest textem listiny a má býti umělecky upravena. List ve velikosti 325 × 220 mm. má obsahovati ve hlavě silně vystupující (wirksam hervortret.) nápis »Patenturkunde« a patřícím k tomu označením »Nro . . . « Ostatní text listiny obsahuje následující znění: »Auf Grund des Patentgesetzes vom II. Januar 1897 R. G. Bl. Nro 30 ist für die in der angehefteten Beschreibung dargelegte Erfindung: ein Patent erteilt worden. Tag der ordnungsmässigen Anmeldung Anfang des Patentbes Wien, den K. K. Patentamt, der Präsident: Místo textu označena čarami mají tak býti upravena, aby v nich 4 řádky obyčejného písma vepsány býti mohly. Na levé straně listu jest třeba každým způsobem ponechati místo pro sešití listiny i pečeť, kterou níž v předu bude připevněna.
2. Umělecké vyzdobení listiny má býti vážné, a zůstává konkurentu na vůli luštití je buď ornamentálně, buď allegorickým označením myšlenky »Vynálezem ku průmyslovému pokroku«. V každém případě jest však třeba znak Rakouska, orla ve vhodném provedení umístiti.

3. Umělci ponechána volba technicky prováděcí. Odporuje se však provedení černým tiskem na bílém papíru. Barevné plotny nejvýše 3 jsou jen potud přípustny, pokud slouží k oživení plachty, a ne modelace.
4. Je záhodno, aby práce dodány byly úplně provedená, okamžitě reprodukce schopné. Byla-li by některá práce neprovedená, zavazuje se konkurent v případě obdržení ceny bez zvláštního honoráře návrh dodce v dokonale reprodukce schopném provedení.
5. Lhůta dodání určena do 15. ledna 1899 12. hodiny (Vídeň VII. Siebensterngasse 14). Práce zadány dny polední o oddělení I. ministeria obchodu. buďtež anonymně s obvyklými hesly a obálkami.
6. Jury seestává: Předseda: Minist. rada Dr. Paul v. Beck v Marmagella, dv. r. Dr. J. M. Eder, ředitel státní odborné grafické školy dv. r. Georg Fritz, místoředitel státní tiskárny. Malířů: G. Klimt, Fl. bar. Myrbach. Mědiryjci: W. Kuger a m. mistosekret. Dr. Pavel Schulz.
7. Nejlepší práce odměněna bude cenou 1000 korun.
8. Práce cenou poctěná přechází ve výhradný majetek c. k. patentního úřadu, který ji libovolně může používati. Úřad ponechává si současně právo i další návrhy za honorář 200 korun k reprodukci získati. Výsledek prvý prohlášen bude nejdéle do 15. února 1899. Podmínky konkurenční obdržeti lze v oddělení I.

*

Lithografický umělecký ústav Wolfrum & Hauptmann v Norimberku vypisuje veřejnou soutěž na získání plakátů pro různé obory velkopřemyslu. Ceny stanoveny na 1000, 500 a 200 marků. Lhůta dodací 15. březen 1899. Bližší podmínky sdělí »Bayerische Gewerbemuseum v Norimberku.

*

Obrazková část tohoto čísla obsahuje vesměs ukázky z II. výstavy spolku »Manes«.

PROHLÁŠENÍ!

Volnost kritiky ponecháváme každému, osobujeme si však naproti tomu právo ji zase posuzovati. — Činíme-li tak dnes, činíme to tím neraději, čím opovržení hodnější příležitost nám k tomu poskytnuta.

Odsuzující frivolní tón, jakým referent »Světazora« p. K. M. Čapek ve svém naprostém nepochopení o pracech F. Bilka na výstavě »Manesa« vystavených píše, prohlašujeme, že právě vzhledem k umělecké hodnotě prací, které sami považujeme za díla prvního řádu, umístili jsme je na místo nejvýznamnější ustupující s pracemi svými na místo podřízenější.

V Praze, 7. XII. 1898.

Porota výstavy spolku »Manes«:

A. HOFBAUER — JAN PREISLER — A. SLAVÍČEK — JOS. SCHUSSER — ST. SUCHARDA.